

23. Статистичний щорічник України за 2010 рік / За ред. О.Г. Ос-
ауленка. – К.: Август–Трейд, 2011. – 559 с.

24. Трансформаційна економіка: навч. посіб. / [В.С. Савчук,
Ю.К. Зайцев, І.Й. Малий та ін.]; за ред. В.С. Савчука, Ю.К. Зайцева. –
К.: КНЕУ, 2006. – 612 с.

25. Людський розвиток в Україні: мінімізація соціальних ри-
зиків [колективна науково-аналітична монографія] / За ред.
Е.М. Лібанової. – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень
ім. М.В. Птухи НАН України, Держкомстат України, 2010. –
496 с.

*М.Ю. АВКСЕНТЬЄВ,
докторант НДЕІ
М.Ф. ГОНЧАРЕНКО,
докторант НДЕІ*

Інституційні засади реформування системи освіти в Україні

Постановка проблеми. Професійно-технічна освіта (далі ПТО) є важливим елементом економічного розвитку держави. Реформування ПТО набуває актуального значення в умовах посткризового стану економіки держави. Спеціалісти, яких готують в професійно-технічних навчальних закладах (далі ПТНЗ), повинні допомогти Україні якнайшвидше подолати наслідки фінансової кризи та стимулювати подальший розвиток країни.

Мета статті – сформулювати рекомендації щодо розвитку системи ПТО в Україні.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. При написанні статті використовувалися всі відкриті джерела мережі Internet, що дало змогу проаналізувати сучасний стан системи ПТО в Україні та запропонувати способи її подальшого розвитку. Були використані матеріали власного дослідження та інформаційно-аналітичні матеріали Міністерства освіти і науки, молоді та спорту.

Недосконалість системи ПТО призводить до гальмування процесів економічного розвитку держави, у той час як її реформування є однією з найактуальніших проблем в Україні. Тривалий час йде дискусія щодо способів і методів реформування, демократизації форм управління системою ПТО.

Виклад основного матеріалу. Система ПТО, як складова всієї системи освіти країни, має відігравати вирішальну роль у забезпеченні економічного розвитку та задоволенні потреб громадян у професійній сфері в будь-якій країні світу.

ПТО є фундаментальним елементом для генерації покоління кваліфікованих фахівців різних спеціальностей та профілів. Важливість ПТО як галузі освітньої системи пояснюється широким ринковим попитом на фахівців робітничого напрямку. Близько тисячі ПТНЗ, які знаходяться під підпорядкуванням Міністерства освіти і науки, молоді та спорту, здійснюють освітню діяльність в Україні та навчають майже півмільйона учнів.

За словами міністра освіти і науки, молоді та спорту Д.В. Табачника, удосконалення ПТО шляхом модернізації системи її управління, оптимізація мережі навчальних закладів, створення сучасних регіональних навчально-прак-

тичних центрів відповідного галузевого спрямування, підвищення престижності робітничих професій є пріоритетними напрямками реформування освітньої системи в цілому [1].

Державна політика у сфері професійно-технічної освіти направлена на її розвиток та вдосконалення. Для цього було прийнято законотворчі ініціативи та проведено заходи, головною метою яких є реалізація запланованих програм. Зрозуміло, що система ПТО потребує модернізації. Постановою Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2011 р. №495 було прийнято та затверджено Державну цільову програму розвитку професійно-технічної освіти на 2011–2015 рр. (далі – Програма), яка передбачає виділення фінансування в розмірі понад 3,5 млрд. гривень.

Метою Програми є створення сприятливих умов для якісної підготовки робітничих кадрів згідно з пріоритетами державної соціально-економічної політики, орієнтованої на задоволення потреб особистості, суспільства і держави, а також забезпечення рівного доступу до професійно-технічної освіти. Основними завданнями програми є: створення умов для здобуття ПТО належної якості; удосконалення механізму управління ПТО та її фінансового забезпечення; збалансування ринку праці та ринку освітніх послуг; оновлення нормативно-правової бази професійно-технічної освіти; відновлення престижності робітничих професій у суспільстві шляхом профорієнтаційної роботи з населенням; створення соціальної реклами престижності робітничих професій [2].

Позитивні результати дало інноваційне удосконалення системи професійно-технічної освіти. Національна рамка кваліфікацій стала органічним продовженням процесу реформування української системи ПТО та впровадження і розвитку кваліфікацій в державі. Одним із основних завдань її прийняття є узгодження всіх майбутніх галузевих та міжгалузевих кваліфікаційних рамок і професійних стандартів. Ефективність роботи була перевірена та оцінена європейськими освітніми установами, Радою Європи і відповідає європейським стандартам.

Потреби ринку праці є одним з головних стимуляторів модернізації професійно-технічної освіти. Важливо усвідом-

лювати, що для їх задоволення необхідно не тільки забезпечити достатнє фінансування та ефективний інституційний механізм управління системою освіти, а й створити умови для співпраці всіх суб'єктів освітнього процесу. Для того, щоб освіта була дійсно квитком у майбутнє для людини, вона має максимально забезпечити здобуття професійних навичок, затребуваних на ринку праці.

Враховуючи постійно зростаючу динаміку розвитку технологій, для забезпечення зазначеної мети необхідно залучити до освітнього процесу роботодавців – як силу, що формує попит на ринку праці.

В Європі така система практикується вже досить давно. З 2003 року у Великобританії діє Рада з національних професійних стандартів. Рада координує складну систему розробки сучасних стандартів. На сьогодні зазначена система описала більш ніж 50000 одиниць професійних стандартів[3].

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, враховуючи міжнародний досвід, при розробці НРК та нових стандартів професійно–технічної освіти активно залучає до процесу розробки роботодавців.

За їхньої безпосередньої участі вже розроблено 34 державні стандарти, які були затверджені в 2011 році та направлені на професії, що користуються попитом. В розробці стандартів активну участь брали науковці, які визначали кваліфікаційні вимоги для кожної професії. Співпраця науковців і роботодавців стала важливим елементом забезпечення ефективності стандартів. Кожен здійснював свій внесок, спираючись на власний досвід і потреби. Яскравим прикладом їхньої співпраці став новий державний стандарт з професії «Зварник», який було розроблено спільно з Інститутом електрогазозварювання ім. Є.О. Патона Національної академії наук України. Робота з розробки та затвердження нових державних стандартів продовжується. На стадії розроблення знаходяться ще понад 60 державних стандартів з актуальних на ринку праці професій. «Деревообробник будівельний», «Верстатник широкого профілю», «Опоряджувальник будівельний», «Оператор інформаційно–комунікаційних мереж» – ці та інші стандарти проходять апробацію. У кожному укрупнену професію ввійшли від 3 до 5 монопрофесій.

Проводиться ефективна соціальна співпраця між різними суб'єктами професійно–технічної освіти. Зокрема, уже сьогодні на базі ПТНЗ функціонує 24 навчально–практичних інноваційних центри з впровадження будівельних технологій компанії «Хенкель Баутехнік Україна», 13 центрів компанії «Кнауф Маркетинг Україна».

Ще одним кроком покращення роботи системи професійно–технічної освіти стало відкриття Центру навчання кваліфікації «укладальник підлогових покриттів», який функціонує на базі Київського професійно–педагогічного коледжу імені Антона Макаренка. Центр створено за ініціатииви Концерну UzintzAG (ФРН), Міністерства з економічної співпраці і розвитку Федеративної Республіки Німеччини, Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Державна програма розвитку професійно–технічної освіти, розроблена терміном на п'ять років, передбачає виділення фінансування в розмірі п'яти мільярдів гривень. Основним напрямом реформування професійно–технічної освіти є залучення роботодавців до участі в замовленні і формуванні навчальної програми робітників. Для цього Міністерство освіти і науки, молоді та спорту підготує договори між великими підприємствами і професійно–технічними училищами, які випускають спеціалістів за спеціальностями, на яких спеціалізуються організації. Саме підприємства повинні вирішувати, які професії є найбільш затребуваними, скільки часу необхідно навчати спеціалістів, і відразу забрати їх до себе на практику.

Хоча Програма й передбачає виділення значного фінансування з бюджету, направлена на зміцнення навчальної бази професійно–технічних навчальних закладів і фінансується державою, але підготовка кадрів буде здійснюватися на основі державно–приватного партнерства. Також передбачається пропонування різних модулів підготовки. Якщо, наприклад, раніше кожен студент ПТНЗ навчався три роки, то зараз пропонуються різні модулі: шість, вісім, дванадцять, вісімнадцять, двадцять чотири і тридцять шість місяців. Підвищити якість підготовки кадрів іншим способом, без залучення підприємців, не видається можливим.

Основними аспектами змін, що стосуються професійно–технічної освіти та мають сприяти позитивним зрушенням, є:

- оновлення змісту ПТО, визначення державних вимог щодо її якості та обсягу на рівні світових досягнень науки, техніки, технологій і передового досвіду – визначення науково обґрунтованої номенклатури професій відповідно до нових соціально–економічних і культурно–освітніх проблем та у створенні державних стандартів професійно–технічної освіти;

- оптимізація мережі ПТНЗ та структури підготовки фахівців – визначення тенденцій потреби у кадрах за професійними спрямуваннями і рівнем кваліфікації, аналіз потенціалу ПТНЗ тощо;

- удосконалення і демократизація форм управління професійно–технічною освітою – вдосконалення управління системою ПТО, впровадження нових сучасних механізмів управління;

- створення правової бази взаємовідносин професійно–технічних навчальних закладів та замовників підготовки робітничих кадрів – надання пільг підприємствам, організаціям, установам, які беруть активну участь у професійному навчанні, виділяють відповідні кошти, матеріальні цінності на розвиток професійно–технічної освіти;

- розвиток професійно–технічних навчальних закладів різних типів – створення нормативно–правової бази та організаційно–педагогічних засад діяльності нових типів ПТНЗ, впровадження ступеневої системи професійно–технічної освіти;

- участь професійно–технічних навчальних закладів у реалізації Державної програми зайнятості населення – розроблення та впровадження правової основи і механізмів працевлаштування випускників ПТНЗ, організація своєчасного

СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

методичного забезпечення професійної підготовки та перепідготовки незайнятого населення;

- фінансове та матеріально-технічне забезпечення потреб професійно-технічної освіти – розроблення нормативів матеріально-технічного забезпечення, зміцнення матеріально-технічної бази, розроблення механізмів самофінансування;

- кадрове забезпечення професійно-технічної освіти – узгодження відповідно до потреб системи підготовки інженерно-педагогічних кадрів, розробка і впровадження нових механізмів у системі підвищення кваліфікації кадрів;

- наукове забезпечення професійно-технічної освіти – впровадити цільове фінансування науково-дослідних та експериментальних робіт з актуальних проблем професійно-технічної освіти;

- створення правової бази професійно-технічної освіти – розробити (оновити) та впровадити систему нормативних документів щодо організації та здійснення підготовки кваліфікованих робітників[4].

Робота системи ПТНЗ поліпшується. У 2012 році вперше сформовано держзамовлення на підготовку робітників високого рівня кваліфікації з технологічно складних і наукоємних професій та спеціальностей з отриманням освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста – всього на 4 600 осіб. Українським підприємствам потрібні висококваліфіковані працівники, тому на ринку праці користуються попитом не лише спеціалісти вузького профілю, але й робітники, які володіють кількома професіями.

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту своїм наказом затвердило Положення про навчально-практичний центр (за галузевим спрямуванням) ПТНЗ. Завдяки роботі даного Центру реалізовуватимуться завдання щодо впровадження в навчально-виробничий процес сучасних методик навчання, технологій, обладнання, інструментів і матеріалів. Також поліпшиться якість професійної підготовки учнів професійно-технічних навчальних закладів, забезпечить-ся більш ефективно виробниче навчання[5].

Необхідною зміною є підвищення престижності робітничих професій і формування показників якості підготовки випускників. Значущим елементом є проведення конкурсів фахової майстерності серед учнів і педагогічних працівників ПТНЗ.

Змінилися правила прийому до всіх навчальних закладів. Це стосується в першу чергу, термінів подачі документів та заяв абітурієнтами. Цього року, в зв'язку з прийняттям закону, що стосується мов національних меншин, навчальним закладам дозволено опубліковувати Правила прийому після прийняття місцевою владою відповідного рішення, не тільки державною мовою, а й іншими мовами [6].

Проект концепції розвитку професійної освіти і навчання в Україні (2010–2020 рр.), розроблений головним управлінням освіти і науки Дніпропетровської ОДА, забезпечує:

- оновлення державної політики в галузі освіти шляхом розроблення та введення в дію нормативно-правових актів у сфері професійної освіти;

- створення цілісної, гнучкої і відкритої системи професійної освіти та навчання робітничих кадрів;

- перехід на державно-громадське управління професійною освітою, залучення до цього процесу соціальних партнерів, суб'єктів господарювання та інших зацікавлених сторін;

- посилення орієнтації профтехосвіти на регіональні ринки праці;

- підвищення якості освітнього процесу відповідно до рівня сучасних вимог і міжнародної конкурентоздатності;

- нормативні обсяги бюджетного фінансування державних ПТНЗ відповідно до їх потреб і можливостей;

- підвищення соціального статусу і престижності праці педагогічних працівників;

- активніше застосування інформаційно-комунікативних технологій;

- впровадження безперервної професійно-технічної освіти;

- інтеграцію професійно-технічної освіти у світовий освітній простір[7].

Система професійно-технічних навчальних закладів постійно модернізується, враховуючи перспективні потреби економіки, демографічну ситуацію, потреби ринку праці. Удосконалення мережі ПТНЗ здійснюється за рахунок їх укрупнення. З цією метою КМУ ухвалив розпорядження про затвердження методичних рекомендацій щодо формування регіональних планів створення освітніх округів від 05.09.2012 р. № 675–р. Ці методичні рекомендації розроблені з метою забезпечення довгострокового планування розвитку регіону, формування системи навчальних закладів, необхідної для надання високоякісних освітніх послуг кожній дитині, з урахуванням ефективного використання наявних ресурсів та складання планів модернізації мережі професійно-технічних, загальноосвітніх навчальних закладів, у тому числі шкіл-інтернатів [8].

Висновки

Реформування системи професійно-технічної освіти є першочерговим завданням для органів державної влади, соціальних партнерів та інших суб'єктів освітнього процесу. До роботи потрібно залучати науковців, працівників навчальних закладів, представників органів місцевого самоврядування, роботодавців та активно використовувати міжнародний досвід. Зарубіжні країни вже давно зрозуміли, що без розвиненої ПТО неможливий ефективний економічний розвиток.

Прийняття Державної цільової програми розвитку професійно-технічної освіти на 2011–2015 рр. повинно стати своєрідним фундаментом для комплексної державної політики реформування системи ПТО. Активне використання міжнародного досвіду у процесі прийняття стандартів, які стосуються нових професій, забезпечить вирішення багатьох проблем, що виникають на початкових етапах впровадження нових кваліфікацій та вимог до них.

Створення освітніх округів забезпечує певну децентралізацію та демократизацію форм управління системою професійно-технічної освіти.

Список використаних джерел

1. Табачник Д. Реформування системи освіти та її зв'язок з вимогами ринку праці / Д. Табачник [Електронний ресурс]. – 17.10.2012 / Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/ua/about-mini-stry/47/113/>
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2011 р. №495 «Про затвердження Державної цільової програми розвитку професійно-технічної освіти на 2011–2015 рр.». [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/495-2011-p>
3. Сайт Центрального бюро нормативів з праці в Російській Федерації. [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://cbnt.ru/analitics/professional_standarts/2012/6
4. Указ Президента України від 8 травня 1996 р. № 322/96 «Про основні напрями реформування професійно-технічної освіти в Україні». [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://ua-zakon.com/document/spart91/inx91329.htm>
5. Супрун В. [Інтерв'ю] / В'ячеслав Супрун // «Освіта України», 17 вересня 2012 року. [Електронний ресурс] / Режим доступу:

<http://www.mon.gov.ua/ua/comments/263-v-yacheslav-suprun-proftehosvita-modernizuetsya-intervyu-direktora-departamentu-profesiyno-tehnichnoyi-osviti-monmolodsportu-gazeti-osvita-ukrayini--38-vid-17.09.2012>

6. Табачник Д. [Інтерв'ю] / Дмитро Табачник // «ПЕДпреса», 26 листопада 2012 року. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://pedpresa.com/blog/zayavy-v-elektronnij-formi-podavaty-mut-pry-vstupi-j-na-molodshoho-spetsialista.html>

7. Проект Концепції розвитку професійної освіти і навчання в Україні (2010–2020 рр.) Головного управління освіти і науки Дніпропетровської обласної державної адміністрації. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://osvita-dnepr.com/index.php/normativno-pravova-baza/41-profesijno-tehnichna-osvita/484-kontseptsiya-rozvitku-profesijnnoyi-osviti-i-navchannya-v-ukrajini-2010--2020r-proekt>

8. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 5 вересня 2012 р. № 675-р «Про схвалення методичних рекомендацій щодо складення регіональних планів створення освітніх округів та модернізації мережі професійно-технічних, загальноосвітніх навчальних закладів, у тому числі шкіл-інтернатів». [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://document.ua/pro-shvalennja-metodichnih-rekomendacij-shodo-skladennja-reg-doc112801.html>

УДК 338.47:656

В.В. ГОРДІЄНКО,
аспірант Національного транспортного університету

Фінансові механізми підвищення інвестиційного потенціалу автотранспортних підприємств ЄС та можливості їх використання в Україні

В статті розглянуто основні фінансові механізми, які орієнтовані на підвищення регіональних можливостей ЄС реалізації інвестиційного потенціалу автотранспортних компаній. Визначено основні напрями адаптації європейського досвіду для національних автотранспортного сектору. Сформульовані рекомендації щодо державної політики у відповідній сфері.

Ключові слова: інвестиційний потенціал, фінансові механізми, фінансові інструменти, державно-приватне партнерство.

В статье рассмотрены основные финансовые механизмы, которые ориентированы на повышение региональных возможностей ЕС реализации инвестиционного потенциала автотранспортных компаний. Определены основные направления адаптации европейского опыта для национальных автотранспортного сектора. Сформулированы рекомендации относительно государственной политики в соответствующей сфере.

Ключевые слова: инвестиционный потенциал, финансовые механизмы, финансовые инструменты, государственно-частное партнерство.

The main financial mechanisms for the increasing of possibilities of regional investment potential realization of EU are investigated. The main directions of the adaptation of European experience for the national automobile enterprises defined. The recommendations for the public policy in the sphere of increasing of the national investment potential realization investigated.

Keywords: investment potential, financial mechanisms, financial instruments, public-private partnership.

Постановка проблеми. Забезпечення результативності держави у підвищенні інвестиційного потенціалу сектору автотомобільних перевезень є актуальним завданням багатьох країн світу. Формування адекватного сучасним вимогам національного регуляторного поля, реалізація великих інфра-